

բուժականը արժանացած, որոյ վըճառոյն կ'սպասեն մասամբ կամ ամբողջապէս լրագրութիւն ազգային կամ օտար կրօնական ժողով պատրիարքարան չաճնոյ Զ օր պաճիք և Սոյ աման կաթողիկոս: Արժ. մըսքէն կրտար անցնել թէ խեղճ ազգական մը վրայ գործուած բռնի ամուսնութիւն մը՝ ազգային ընդհանուր հրեւեհ մը կրնար արծարծել: Եւ չը գիտեր թէ սորա նման ոչ թէ մէկ կամ տասն, այլ հարիւրաւոր դէպքեր ամեն օր տեղի կ'ունենան մեր դժբաղդ հայրենիաց զանազան կողմերը ամենէն միջին և անձայն խորշերը: Ուր լրագրութիւնը ոչ արձագանգ կը գտնէ, ուր թղթակից մը ոչ սոք կը կոխէ, ուր ստաջնորդ մը շատ անգամ զոյուութիւն նա և չ'ունի, ուր ոչ սահմանադրութիւն, ոչ մէկ ժողով ոչ մէկ պարոջական հաստատութիւն, ոչ մէկ ընկերութեան ճիւղ նաև կրցած են լոյս տեսնել երբ բաղդին պատահական բերմամբ հազիւ հարիւրին մէկ ինչպէս այս չաճնոյ խեղճը: Երբ ան կ'ըլլայ կը յուզուի յոմանց կը պաշտպանուի ամենայն լըրութեամբ և յոմանց բարեբաղդարար մի քանի ջանքեր կ'ըլլուին արդարութիւնը իւր բովանդակ մեթոդութեանը մէջ ի լոյս հանելու համար:

Ինչո՞րք տեղական չէ ըսնիք այլ ևս՝ հետեւաբար կ'արժէ որ գրուի մինչև որ ձեռնարկութիւնը յերեւան ելլայ՝ եթէ երբէք յաջող ելլայ ուրովհետև ամեն ձեռնարկութիւն ամեն երկրի մէջ ձեռնարկու չէ, ուրեմն ի՞նչ զարմանք եթէ այդ ձեռնարկութիւնն ալ Թուրքիոյ մէջ ի վերջոյ կեղծ կամ անհիմն հրատարակուի սակայն բարեբաղդարար կ'ըլլան որ խեղճը այսպիսի եղբակացութեան մը յանդերձ տակաւին շատ հեռի է:

Նախորդ թղթակցութեան մը մէջ այս ամուսնական ոգեբերութեան դերասանները մի աւ մի յիշատակեցինք: պատմեցինք ինչորոշ ուսկից ծագում առած լինելը և ուր հասած լինելը համաստիւ յիշատակեցինք Սոյ կաթողիկոսին, Բէքմէզեան եպիսկոպոսին և Ազգ. պատրիարքարանի և կրօնական ժողովը միջև ելած բանակցութիւնը և ի վերջոյ «Արևելք» օրթութիւն այս ինչորոշ մէջ բռնած ուղիղ անըտերիւր և արիական ընթացքը՝ որ ազգին ստուար մեծամասնութեան համակրութիւնը իրաւամբ յինքն դարձուցած է: Սակայն այն օրէն մինչև այսօր այսինքն ամսոյ մը մէջ ինչո՞րք նոր երևոյթ մը ստացած է, տեղական երկու ոչ անշանթ թերթեր, մասնաւանդ մին հայաստան թրքախօս «Թէրքէմնը» և միւսն օրթութիւն «Հայրենիք» ազգային լրագրական ասպարէզ երկուքի ճեղքած՝ ամենայն կատարութեամբ կը կը պաշտպանեն չաճնոյ Զ օր պաճիքն երբ ու ընթացքը: Սոյ կաթողիկոսի և Բէքմէզեան եպիսկոպոսի արարքը կ'արդարացնեն նահատակեալ ազգի մը ձեռքէն բռնութեամբ կորուսած ստորագրեալ թղթութիւնը և վայելութիւններով իրենց կէտերը կը լնուեն և որպէս զի խայտառակութիւնը կատարեալ լինի կը բռնական ժողովը իւր շնորհալուք ատենակա խորհիւ նար-Պէյի և ուրիշ անբամբց ստորագրութեամբ զչն որ հակա լուծութեան պիտի նա և կ'ուղղէ Սոյ կաթողիկոսին այս ինչորոշ մէջ բռնած անկողմ մըն ա կ'ալ այսինքն ան ճ'ոն ի ընթացքին համար և քանի մը օր վերջը պաշտօնական յայտարարութեամբ անկողմն ա կ'ալ համարուած ընթացքի մը համար՝ կը պատուիրէ հասարակութեան անհիւ-

մին նիտակ այն ամեն տեղիկուսեան որք պաշտօնապէս չեն հարգուի լրագրաց կրօնական ժողովոյ գիւտնէն, թող ընթացքը ինքնին գտնէ, որ աշխարհիս լրագրութեան տէր և յաշ կեդրոնական կառավարութեան բաւական պիտանի բաղդարութիւն մը այդ լուսային գաշտային սիլիկիոյ մէջ և որոց հովանաւորութեան կրնան օգտուիլ ինչ ինչ պարագայից մէջ տեղական թուրք իշխանութիւնը: Բայց կը զարմանանք պատրիարքարանի և կրօնական ժողովը վճայ որք թէ և սիլիկիան ապականեալ միջոցառելի շատ հեռու կարծես փափագ կը կը գտնան սիլիկի ներշնչուելու և իսկոյն հեռագրով շնորհակալաց արձագանգներ կը զովեն Սկրտի կաթողիկոսի բիւր նորահար և նրբամտ քաղաքականութեան արգիւնը զայն շահելու նպատակաւ:

Թշուառ ազգի կամ կի՛ն սքան բարոյական հակառակորդներ պաշարուած, որքան նիւթական արգիւններով ծովերով և լեռներով բաժնուած է և վրկութիւն կ'սպասէ այս մայրաքաղաքէն որ վերջին ապաստանարանն է թշուառին և ուր նա և շատ անգամ հազիւ կը լսուի արդարութեան ձայնը: Մտնէ խորհրդով վախճանն անստոյգ, շատագովք՝ բազմաթիւ և զորաւոր խնդրատախաղ «Արևելք» միայն և իրեն հետ համակիր ստուար մեծամասնութիւն մը ժողովողեան որ չը գործեր և յոյն ու եւրոպական մամուլը որք ամենայն սաստիկութեամբ կը գոչեն թէ խեղճը և ոչ իսկ պէտք է Ատանայի մէջ քննուի այլ Պոլիս բերուի իւր ամեն պարագայիւ և աստ մանրամասն քննութեան ենթարկուի:

Յաջողութիւն կը մտայնենք «Արևելք» իւր սկսած գաղափարութեան մէջ, որ լրագրութեանն բող-

րովին տարբեր ասպարէզ մ'է, քաջութիւն այն պարագային եթէ արգարութիւնը քաղաքակալ յանդերձ թրեւն ու ի նման իւր սուրը իր կշեւք նեակ նմարին մէջ և չափաւորութիւն այն ստեղծ երբ յաղթութիւնը արծառի թեւերով սաւառնի Պոլսէն սիլիկիա կամ փոխադարձաբար:

Այն երեք նշանաւոր ազգային փաստաբանք որք ամենայն անձուրիւրութեամբ ինքզինքնին ներկայած են «Արևելք» գաղափար կանգնել արգարութեան ոչ միայն արժանի են լրագրական գովութեանց այլ ընդհանուր կրթութեան թեւան աւարկայ պէտք են ինչ ինչ յաղթուելու ըստ որում ինքնին լուրագրար մը պաշտպանութիւնը աւարկութեան գործ մ'է և ամեն գովութեան է և երախտաղիտութեան բարձր:

Յատուցական պիտի գրենք վերոյիշեալ միւս կարեւոր խնդրոց վերայ որք ազգային օրակարգն են և թէ ներկայ ինչորոշ վրայ մինչև այն ժամանակ նոր փոփոխութիւնը տեղի չ'ունենան:

Սոսիւն.

ԳԱԳՈՒԱՅ ԱՊԱԳԱՅ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱ ԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Մարտիրոսութեան նախանձանդիւր մարդիկ փութացին իրանց օգոստոսի շապտիկ մեր Բագու քաղաքին փաղաքային վարչութեան մեծ ձայնադրոնքը, հմուտ ժողովուրդ, կազմեցին մի «Առողջապահական Մասնաժողով» տալով անդամներին բաւական մեծ ուժով, որպէս զի մասնաժողովը իւր անընդհատ գործունէութեամբ աշխատի քաղաքը մտքերի երեք ամսուայ ընթացքում յիշեալ մասնաժողովը ցոյց տուած շօշափելի արդիւնքը հենց առաջին քայլափոխում տեսնուած է: Մինչև

բուր ու քիչ չէ բերի... էս է իմ ամագը, էսն է իմ վճարում... ինչի քիչ ուրիշներու պէս կ'օգտուի ու կ'օգտուի չը միմեծացրի, էնչպիսի կու իմանէիր իմ գինը... Ես իմացիլ իմ վուր ուսումն աւելի պիտի սովորեցնի ձօնն ու մօր պատուը չէ թէ էտէնց հակառակ խօսիր... Անանին թաշկինակը տանում է աչքերին, Բունէ, ստում իմ բունէ էս մասնիքն ու մի անիծիլ դու ինձ քու ծնելու սանձաթը. հանէ Միխէլը մտկեմէդ:

Անանի. Ա՛խ, Աստուած, որ ոչ մըսքից է հեռանում, ոչ սրտիցս, մայր իմ, ինչ անեմ...
Սարգիս. (հետզհետէ տաքանալով) Մտկեմէտ չէ հեռանում ու սրտեմէտ... Գէ, գնա, դուրը բաց է... գնա ձեռք բռնէ ու էս սահաթիս հետը պատկուր... Գնա աշխարհի զէնօ դուր. գնա էլի, գնա, քիչ իմ ստուած, գնա էս աննամուտութիւնն արաւ ուրիշ էլ ինչ է մընում... Ա՛յ գեղիկը պտուռուի ու քիչ զէվեր տանէ, հա...
— Անանի. Բաւական է, մայր, ևս ոչ որք չեմ կամենում, ոչ Միքայէլին և ոչ էլ մի ուրիշին:

Սարգիս. Բէ՛հայիս, կապ կտրած, չէ էլ ամանում... Ես մէր ըլիմ, քիչ բան ստիմ ու իմ խօսիկը չը կատարին... էլ ինչ մէր, ինչ կ'օնիս դուն մէր... քու մէրը չար սատանէն է, վուր մտիլ է ջանք ու էլ վունչիլ չիս իմանում:
Անանի. Խղճան ինձ, մայր իմ, աղա-

չում եմ քեզ, խղճան ինձ. թող աշխարհից հրաժարուիմ, թող կուսանոց մըսնեմ՝ գիշեր ցերեկ ազօթք կ'անեմ քեզ համար, իմ քոյրերի համար, բայց Բրիտանուովի հարստութեան կերակուր մի չի՛նիր ինձ, մայր:

Սարգիս. Ա՛յ, փշանաս, փշուր, վրիճուր քու անումը, քիչ էլ թողիմ, քու քիթիտեանցն էլ, երկբից մէ նաչումը տեսնեմ...
Անանի. Օ՛, մայր իմ, մայր իմ...
Սարգիս. Աստուած խօսիլ կենայ քիչ, վուր էլ ես քու մէրը չիմ. իմ մօր մէջ կը չորցիլ էր, վուր ինձ չէր բերի ու քիչ չէի ունեցիլ...
Անանի. (բեմի ձախ կողմը կանգնած) Ա՛խ, Աստուած, ինչի հենց այս բոպէիս հողիս չես աւելում:
Սարգիս. (կանգնած բեմի աջ կողմը) Աղաչանք արաւ Աստուած, աղաչանք, վուր մէրը մեռնիմ ես, թողիս ինձ, մայրիկը զըտեղով բաց ըլիս ինձ վրայ, սուտ սիրի հարկիս, մէ էրկու ամսուան վրայ մարտիս իմ մտը ու թիւում դնաս քու սրտի ուղեմն անիս՝ քու Միխէլին ուղիւս տեսնիմ թէ վունց է ինչուս քիչ Աստուած...
Անանի. (սաստիկ յուզուած՝ արագ մտտեալով մօրը) դուք իմ ման էք ու դուս, մայր, (խլիւղ մատանին) Շուտով կը տեսնեք...
Հին ոյժը յաղթեց, գոհը գետին դրուեց, յաղթող մայրը կանգնած է իւր

գոհի գիւտի վերայ, ստանանայական ժրպիւրը երեսին:

Գ.
Ձեռները հիմա երրորդ շքեղափայլ գերկատան կազմակերպութիւնը, նման նպատակ նորա մէջ գտնուած գոյութեան կուրը, հին ու նոր սերունդի մէջ բացուած վիճարանութեան աւարկան:
Այստեղից հին ու նոր սերունդի հասկացողութեան մէջ սար ու ձոր կայ:

Ստեփան Գանելի Քրիստոսով հայրը, Սարգիս հետ խորհրդակցելու հետեանքից յետոյ, լծուել է իւր «սօղիկ» գաղափարներին ուղղորդել այցելութեան գնդապետ Եղազոր Սիմոնիկինց ստու, որով նա կարծում է մտեցնել Միքայէլին Նատոի հետ ու այդպիսով ինքով շուտով Միքայէլին իւր փեսայ չինէ, որովհետև ինչպէս յայտնում է Բարբաբէին Ստեփան Գանելիքը «...դիմ կրկու չափաթի չի քաշի ինչուս. ես փողարթը կու հատատիմ, ստում իմ վուրտի ըլլու, վուր քու աղին կառավարել տամ էս բանը, էլ ուղարկվիս չիւրեմ ճանը չը զցիմ մէկ էլ...»:

Այդ պատրաստութեան մէջն է միլիտանտէր հայրը, երբ մտնում է քաջ Սարգիսի գինակից Սարգիսը և մէկ անգամ նորութիւն է հարգուում, որ Ստեփան Գանելիքը ապրում է:
— «... Գուն ինձ սաս, Ստեփան

Գանելի, հարցնում է խորամանկ Սարգիսը, Եղազոր Սիմոնիկի ախչիկը... լուսաչիկ է գանա, «սիրուն», «խելօք», «գիտուն»:

Եւ երբ ստանում է դրական պատասխան, բացագանչում է՝
— Է՛, էլ ինչին իս մտում:

Հասկանալի է ուրեմն որ խորամանկ Սարգիսը մէկ անգամից ուղում է Երկու որս ձեռք բերել. նախ սօղիկ վանիս ամուսնացնել «սիրուն, խելօք, գիտուն» Անանու հետ, և «երբ այդ ամուսնուր» հարսնացուին կը հեռացնէ իւր Միքայէլից, յետոյ Միքայէլը կամայ աւանտա կը յատար ամուսնացնի միլիտանտէր աղջկայ՝ «սօղիկ» Նատոի հետ և այդպիսով ինքով կ'երջանակցնի իւր Միքայէլին:

Անան ինչ հանգամանքից Ստեփան Գանելիչի անվրդով խաղաղ ընտանիքի մէջ գոյանում է հին և նոր սերունդի մէջ գանազան տեսակ հասկացողութեան վէճը:

Վանոն նայում է Անանու վերայ իրեն մէկ արկուած լքցրած քաղցրեղէնի վերայ, որից կամենում է միայն համառուել, փոքր ինչ զբաղուիլ. «էրանի թողնէ մէ պաշ անիմ, ինչ գուգէ, կու տամ», յայտնում է իր սօղիկ նոր սերունդը և երբ նրան պատասխանում է Նատոն թէ՛... «նա էս հանգի ախչիկ չէ», փշացած երիտասարդը վստահու-

թեամբ խորխուսում է՝ «ինչ հանգի էլ գուգէ ըլի, ուղեհամ թէ չէ էրկու օրումը ինչեքմէն կ'օնիմ. մը լիւի թուր նըրէ լա թէթ և այլն»:
Նա դեռ ուղում է կրկար ժամանակ պարտանել չնպատկաւ ինքով գանազան կարօրիաների հետ ժամանակ անցկացնելով, իսկ նորան ուղում են պատկել, «տոքերը բուխավել», մէկ խօսքով կաշկանդել մի որ և իցէ Անանու հետ...
— «... իժում պիտի էրէխէլք ըլլին, նրանց ճղաւելուն սնգած դնիմ և այլն»:
«Ապա» ախար... ստորանալով կամենում է զիմաղրել փշացած նոր սերունդը իր փաղքը հին սերունդի կամքին:
«Ա՛ն, սո՛ւ, ձէնդ, թէ չէ էս սահաթիս տանեմէն գուս կ'օնիմ, Աստուած զիղենայ»:

Այստեղ, այս հայութեան աղբանոցում, որտեղ հողկալք հին սերունդը կամեցիլ է զոյութիւնն ապ մէկ ուրիշ լուս կարգիւն հասկացողութեան տէր սերունդին, աշխարհ է բերել հակառակ իւր կամքին չնպատկաւ սերունդ, որը տնջատուած հնից, երբեք չի կարող մտեանալ առողջապաղ նոր սերունդին— Միքայէլին և Անանու նմաններին: Այդ սերունդն է որից 50-ական թուականներից յետոյ շարունակուած են գոյանալ և ապականել հայութիւնը իւրենց անիւններով, կուսակցութիւն, վարչամարտիկ և հազար ու մէկ շրջանակներով, որոնք չապշխով Տօրից թողած հարստութիւնը,

այժմ խրատանքի տան արտաքինը հարգողներին ունի քաղաքի արտաքին հետ, իսկ ներքինում կապիտալիստիկ հարգողները քաղաքացիները քանդել են իրանց բազմաբնույթի մաս բաժանման թանկարժեքները մեծ հորեր, որտեղ թափուած աղբը քաղաքացին կտարաբան գիշերները պիտի տանի մեծ տակառներով շատով արյա համար պատրաստուած տեղը Այդ բոլոր կարգադրութիւնները ճշգրտութեամբ իրագործված անհնար չեստ, մայր ակամայ տալիս է ինքն իրան հետեւալ նարցերը Արդեօք «Առողջապահական մասնաժողովը» իր գործունէութիւնը "դադարեաց յետոյ քաղաքի գրութիւնը ինչ պիտի լինի" ո՞նչ պիտի ասուին քաղաքացիները աւանց «Առողջապահական մասնաժողովը» ինչ է սպասում քաղաքացիներին Ահա հարցեր, որոնք զբաղեցնում են այն մարդուն, որ մտածում է քաղաքի ապագայ առողջապահութեան մասին Մենք տեսնում, որ բազմաթիւ «Առողջապահական մասնաժողով» հրամաններ, և նրանց ընդունում էին որպէս հարտահարութեան միջոցներ, բայց հետագայում համարում էր, որ այդ բոլոր հրամանները իրարմէն տանում, փոքր առ փոքր սկզբնական հնարանները մասնաժողովին և ամենայն ճշգրտութեամբ էլ կատարել լուր պատուէրները: Բայց զգալիցը քաղաքի մասնաժողովի գոյութիւնը և կը տեսնուի, որ այդպիսի հասարակութիւնը ևս մտաւայն այն բոլոր ներդրութիւնները, որոնցով նա աշխատել էր իր ընտանիքը, ազգականը և այլն ազատել իրան սխրիմ թշնամուց: Այժմ նորից կը տիրէ քաղաքին անտանելի զարգանտութիւն, ժողովուրդը կ'սկսի մտաւայն առողջապահութիւն խօսքը և այնուհետև խօսիւան ամենայն հնչուութեամբ իր արթնացած ժամանակում կը սկսի բոյն դնել մեր քաղաքում:

Ահա այդ ցաւալի ճանգամաբե ասքի առաջ ունենալով, անհրաժեշտ է առողջապահական մասնաժողովի մշտական գոյութիւնը իրագործել նման մեծ և բազմաթիւ քաղաքում: Դա ամենաքիչը գէթ երեք տարի անգաղար պիտի

գործէ, որ գոնէ ժողովուրդի մէջ պահանջ դառնայ առողջապահական օրէնքը: Իսկ երբ ժողովուրդը կը վարժուի այդ օրէնքի մէջ, այն ժամանակ առանց մասնաժողովի գոյութեան էլ, նա կ'զգայ իր պակասութիւնը: Հէնց այս հիման վերայ էլ շատ և շատ փափագելի էր, որ «առողջապահական մասնաժողով» գործունէութիւնը շուտ չը դադարէ, ինչպէս զժողովուրդը, լուր է պտուած քաղաքում:

Ս. Ամիրեանց.
Բազու, 28 սեպտեմբերի.

Մ Ե Ղ Ո Ւ Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ի
4 հոկտեմբերի.

Նրանի կը լինի և հազար երանի, այն ժամանակ, երբ մարդը ամեն մի հարց հասարակական լինի թէ եկեղեցական և այլն, քննելիս, խոսակցական վերաբերուելով դէպի քննելի առարկան, հետևանքական հաշիւներ և կրքերի զրուցմից, աշխատել բուն ինքնիշխան միտքը պարզ բացատրել և ամբողջ նշտաբար իր հասարակութեան առաջ կանգնեցնել նրան անելով ընդ նմին իր խորհրդածութիւնները փաստերի վերայ յետևած, Անկասկած յարգելի հասարակութեան և խորհրդածութեան էլ դեր և դէմ գրութիւններով մի պարզ հարցի վերաբերութեամբ առարկելիս, ճանաչանում ենք, երբ բանից դուրս է գալիս, որ մի որ և է ինչոր զարթեցնելու՝ ցարգուութեան մէջ, անմասկան կրկն արգասիքներ են լինում:

Եթէ յարգելի ընթերցող մի քիչ ուշի ուշով վերաբերի մեր և Սարգիսի բան պ. Ս. Իւզբաշեանի (Նոր-Վար № 110—154, 1884 թ.) թղթակցութիւններին, կը նկատի անուշա մի զլիսաւոր բան, որը և տեղիք է տուել սկզբէն ինձ խօսելու. արծարծած ինչորք քաղաքական ամուսնութեան կամ լաւ և նա սակարկելի, արտաքին լուսաւորչական եկեղեցուց կանոններ կնասպահութեան վերայ է, որի ածանցը մեր զիւղական համայնքում նպատակ է ըստ, պ. Իւզբաշեանի, հայ հոգևորականութիւնը— ընդհանրապէս, իսկ մենք գտնելով պարտի յայտնած միտքը ամբողջ հոգևորական

նութեան վերաբերութեամբ, անձիզ, չը հերքելով անհատական բազաուութիւնները, սակայն ենք, որ այդ վարակիչ անար, որ այժմ մեծամեծ հայաբնակ քաղաքներին ու գիւղերին անպակաս է (զարմանային այն է, որ առաւելապէս զարգացածների մէջ է), հոգևորականութիւնը անկարող է բաւալ մէկէն ի մէկ իր անգոր գրութեամբ, որի մէջ նա, ինչպէս ամենքս տեսնում ենք, ներկայումս գտնվում է, ինձ հետ համաձայն էք պ. Իւզբաշեան այս կէտում, իսկ թէ մի կամ երկու անայտ գիւղերում կան այդպիսի ասքի ընկալող հոգևորականներ, ինչպէս պարտնին է յայտնի, և ոչ թէ, կրկնում եմ բարձր հոգևոր իշխանութեան, զորս համար միթէ կարելի է յարձակուել ամբողջ հոգևորականութեան վերայ՝ այդ, ասացէք, ինչորք, անհամեստութիւն չէ:

Ահա այդ պէտք է զարմանայ մարդ պ. Իւզբաշեանի նամակի այն կէտի վերայ, որ առում է թէ, այն հասարակութեան և հոգևորականաց, որոց մասին ինքը զերում է և որոց քաջ ծանօթ է, մենք այնքան ենք ծանօթ, որքան Չինաստանի հետ!!!. հետևապէս պարտի ստույգ անգործ մարդ էլ կարող չէ ծանօթ լինել: Բայց միթէ նոյն խօսքերը չէ կարելի անդրադարձնել և ասել պ. Իւզբաշեան ձեր յարգութիւնն է ծանօթ հայ հոգևորականութեան, նորա եկեղեցական վարչական օրէնքներ և կանոններ հետ այնքան, որքան Չինաստանի հետ (որդաւորով միթէ հարցը լուծուեցա՞ր ?!), ներդրութիւն, որ բոլոր ձեր գրուածներից այդ եզրակացութեանն եմ գալիս:

Ի վերջոյ ինչորք եմ, պ. Իւզբաշեան, որպէս բարեկամ, մի որ և է հարցի վերայ առարկելիս, անհատականների խումբ զարմուսնեցնելից զրոյած, ընդհանրի վերայ չը յարձակուել ու նորան չարտատարել. այս է իմ բոլոր ատածս և ցանկացածս կարծում եմ, որ սա անուրանալի ճշմարտութիւն է:

Խմբագրապետ Տէր, ինչորք թող տաք սոյն երկու խօսքերուս ձեր լրագրի էջերից մեկում, խոտանալով լուծութիւն պահել գէթ այն դէպքում, երբ սոյն ինչորք վերադարձեալ պ. Իւզբաշեանը տեղիք էլ տայ ինձ խօսելու.

Ա. Սարգիսեան.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.

Այս տարի ամեն երկիրներում պատգամաւորների ընտրութիւնը շատ աղմկալից էր, կարծես ամեն ուրեք զըժգո՞ն են լրերի ներկայ գրութիւնից և ամեն տեղ աշխատում են կուսակցութիւնը ամենայն եռանդով իրանց կշիռը պատգամաւորաց ժողովներում զօրացնել, մասնաւոր այս ձգտումն աւելի երևում է Գերմանիայում, որ ընտրութեանց աւթիւ այնպիսի դէպքեր պատահում են, որպիսիք երբէք եղած չեն: Ահա այդպիսի բուն իրողութեանց մէկի նկարագրիրը:

Ձիգէնից «Berl. Tagebl.» գրում են, «Երեկ կատարվեցան անկարգութիւնները ընտրութեան արդիւնք երբէք պատահած չեն Գերմանիայում պատգամաւորների ընտրութեան ժամանակ Պատճառն այս բնութեանց ազգային— աղատամիտներն էին: Աղատամիտ կուսակցութեան ժողովում երկուցեան 8 ժամին» պէտք է խօսել ընդհանուր անգամ պ. Ռէյնհարտ Եմիլիտը, Բայց սուր երեւելի այնպիսի աղմուկ և աղաղակ բարձրացաւ, որ հարկաւոր և զուստ ստիկանութեան միջամտութիւնը:

Աղատամիտների գեկավարներն այնուհետև գնացին «Hotels olms» Այստեղ հաւաքվեցան հարիւրաւոր մարդիկ, շէրքած ազգային— աղատամիտ կուսակցութեան գործակալներից: Հիւրանոցի ներքին յարկի վերայ յարձակվեցաւ ամբողջ, որ մինչև անգամ հրազենք սկսաւ գործ դնել: Ոստիկանութիւնն անկարող եղաւ կարգ պահպանել: Ժանդարմների կալանաւորած մի քանի զլիւստրներին բազմութիւնն աղաւաղ: Երկուսուրս զնայքն, որ ճանապարհ ընկալ զիւրուայ 11½ ժամին և ուր գտնուում էին աղատամիտ կուսակցութեան ներկայացուցիչները, ենթարկվեցաւ ապստամբների յարձակման, կտրքերի պատահանների բոլոր ապակիները քարերով փըշրեցին և մի կողմուկոր Հոֆֆման մականունով, ծանր վէրք ստացաւ:

այցելում են ամեն տարի արտասանման զանազան կարողներն որսալու համար և որոնք բախտաւորապէս այնքան աղնութիւն գեւ ևս ունին, որ ամաչում են իրանց հայ անուանել:

Այդպէս է ըմբռնել ազգանդաւոր հեղինակը իր ժամանակակից հայութեան գոյութիւնը, այդպէս է զննել, այդպէս է պատկերացրել հին և նոր սերունդի մէջ զոյգած տարակուսանքները:

Քննելը հիմա այն անձնուորութիւնները, որ կազմում է մէկ ամբողջութիւն (ensemble) հեղինակի գաղափարը արտայայտելու համար:

Եթէ ևս պատկերահան— կարիկատուրիստ լինելի, փոխանակ երկար ու բարակ խօսալու, կը նկարագրելի մէկ պատկեր և կը տեղաւորել նորանց ասպակէս Պատկերի մէջ տեղը կը նկարագրելի մէկ ոսկով տուգ լցրած տուրակ Ստեփան Գանկելի գլխով և նրա զծագրութիւնով, ձեռքին մէկ մարակ, նորս աջ կողմը վանօն, ձախը Նատօնի փայլուն գորտանման պատկերներով: Սարգիսը աւելի գլխով պինդ բռնած ունի Նատօնի ձեռքից, քաշում է նրան դէպի իր կողմը: Սարգիս մազերը թափուած դայի պատկերով, որը վանօն թափից է քաշուած:

Բարբարէն, Եագոր Սիմօնիչը կազմում

են ակնհասար, մէկը թաշկնախով իր ասքերն է սրբում, միւսը անիտիւտած իր շքեղ զինուորական զգեստում, գէրքեան պատուանշանը վզին, հանդիստ մտածելով, ծիտում է իր երկար չիւրուր:

Այդ բոլոր խմբից դուրս՝ աջ կողմը կանգնած է Միքայէլը մեծ սիրուն գլուխով, երկար ոտքերով, կարծ ձեռքերով, աջու ձեռքը մեկնած դէպի Անանին, որը կանգնած է ձախ կողմը նիհար կազմուածքով և կերպարանքով, փորձիկ գլխով, երկար մազերով, բաւանցքով ասքեր սրբելիս: Տղարակի մարակը ըստ պատմում է զօրս երկուսին, իսկ հետև հարկանում խորամանկ ծառայ Վոյեֆին, որը ծիծաղում է ամենքի վերայ:

Որովհետև շատ հայի տեսակէտից փոքր է ամեն ինչ, բոլորը պիտի ձգտեն դէպի նրան, բոլորը պիտի երկրպագեն նրան, որովհետև նա և կեանքին գոյութիւն ստուղը:

Սարգիսը և Սարգիսը, այդ երկու այրանդակ ծնողները անասման սիրելով իրենանց զուակներին, նրանց երկամկացնելու համար անհերքելի ճշմարտութիւն են համարում այդ փոքր ձեռք բերել, այդ պատճառով էլ սկսվում է գոյութեան կռիւը, պատերազմ հին և նոր սերունդի մէջ՝ Սարգիս Սարգիսի մէկ կողմից, Միքայէլ Անանու միւս կողմից, մէկ սերունդը պաշտում է փո-

ղը, միւսը՝ արձամարձում նորան:

Հեղինակը, ինչպէս ստացինք վերև, գիտել և զննել է այդ իր ժամանակակից հայ սերունդի պարագայքը և գուժարելով բոլորին փոքի շուրջը, աշխատում է լուծել այն հարցը թէ ո՞ր սերունդն է իրաւացի—հինը թէ նորը Սարգիս—Սարգիս, թէ Միքայէլ—Անանին:

Սարգիսն ասում է (Արարուած Գ. տեւիկ Ե. երես 150) «Եւնց վարժի կուլի վուր իմ սերը չէ հասկանում... ինչ... ծառի շուրջը վուր զաշխ է անում իմ քնին, ծառը ստիկանին հա նում ին ու զէն ին զցում...»:

Իսկ Սարգիսն համոզում է անանուն տեսել (արարուած Ե. տեւիկ Գ.) «Սու ուղում իմ էնդաղա փիլքը անիս, վուր քու խեղքն ասէ քիզ՝ հա... այսինքն» երկու ժամանակակից փողատէր ծնողները ևս մեծ տարաբազմութիւն են համարում Միքայէլի Անանու հետ ստուսնաւոր, որովհետև միլիոնները կը փախչին նորանցից:

Սկզբից մինչև վերջը հեղինակը աշխատում է նոր սերունդը հերոսացնել, այն ինչ զորս է գալիս որ հին սերունդի առաջ նոր ինչէլէզէնտ սերունդը ճնճուղ է:

Հին սերունդը զինուորում է փորձաութիւնով և իր տեսակ լողիկայով,

Գերմանիայում մի նոր քաղաքական հարց ծագեցաւ: Բրաունշվեյցի դուքս վիլհելմը վախճանեցաւ անգլաակա Մերձուոր ժառանգն է նախկին Հաննովերի թագաւոր Գեորգ Հինգերորդի որդին Կոմբերլանդի իշխանը: Բայց սա իբրև Պրուսիայի կողմից 1866-ին յափշտակված Հաննովերի թագաւորութեան ժառանգ չէր ճանաչում Գերմանիայի կայսերութիւն և վիլհելմ կայսեր ընդունում էր լոկ Պրուսիայի թագաւոր, մինչդեռ Բրաունշվեյցը գերմանական կայսերութիւնը կազմող գերմանական դաշնակից պետութիւններից մէկն է: Այս հարցաւանդը առիթ է Բիսմարկի համար Բրաունշվեյցը զաշը անմասանց ճանաչելու և հաւանական է, որ և նորս մէջ միտք յղանայ այն Պրուսիայի հետ միացնելու, ինչպէս խօսվում է գերմանական մամուլի մէջ: Թէև Կոմբերլանդի իշխանը առանձին նամակով վիլհելմ կայսեր յայտնել էր իր իրաւունքը Բրաունշվեյցի վերայ և պատրաստակաւ գերմանական կայսերութեան ստանալ նադրութեան և վիլհելմ կայսեր բարձրագոյն իշխանութեան ներքոյ, այսինքն ճանաչել է թէ գերմանական կայսերութիւնն և թէ վիլհելմ կայսեր իրաւանութիւնը, բայց և այնպէս դեռ ևս վերջնական պատասխան չը կայ կայսեր կողմից և ինչպէս երևում է Պրուսիայի համար հարուստ Բրաունշվեյցը համեղ հատոր է և զբոսում է նորս տակաւ առ տակաւ գերմանական առանձին պետութիւնները ջնջելու և սրանց Պրուսիայի հետ բոլորովին միացնելու: Հին կիրքը, թէև նոյն իսկ Բրաունշվեյցի քնակիչները ցանկութիւն են յայտնում անշուշտ պահպանելու իրանց ներքին վարչական անկախութիւնը: Այս ինչորք կարող է նշանաւոր հետեանքներ օճենալ Գերմանիայի ներքին վիճակի վերայ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Շամախից «Ապակաղն» գրում են, որ քաղաքի բանտում և հիւանդանոցում երկացել է տիֆ, որին զո՞ն գնացել են

իսկ նորը միայն խօսում է խօսում և չէ գործում:

Կարդացէք բոլոր այն տեսարանները, որտեղ պատահում են հայր և որդի, մայր և աղջիկ և կը տեսնուի որ միշտ փաստերը, իրագործութիւնը հին տեսլանդի կողմն է, իսկ միւսին մնում է միայն ֆրազներ:

Այդ բանում մենք իրաւունք չունինք մեղադրելու հեղինակին, որովհետև նա վերցնելով իր նիւթը ժողովրդական կեանքից 1860 թուականին, նկարագրել է այն, ինչ որ տուել է նորան այդ կեանքը և ընդհատակը յօգուտ նոր սերունդին հեղինակը շեղուել է իսկականութիւնից և կամեցել է գաղափարացնել Միքայէլին և Անանուն, բայց ինչ որ չը կայ կեանքի մէջ, այն գծուար է ստեղծել:

Հնարիւտ է 40—50 թուականների հետեանք 1860-կանը տուել էր մէկ տեսակ նոր հայութեան սերունդի գոյութիւնը, բայց 60-կան թուականներում նա միայն շոշափելով իր գոյութիւնը անգոր է եղել պատերազմիւն փորձուած, ոյծեղ սերունդի զէմ, որովհետև եղել են մէկ, երկու, իսկ հները սասնելով, ինչպէս Սարգիսն էլ ասում է, ասխար մէ ծախկով գարուք գու քայր:

Այդ թուականները Միքայէլ—Անանին իրաւաւորներ էին, իսկ ներկայիսը բեաւրաներ են. անցեալ Անանին նորութիւն

էր հայ կեանքի համար, անգամ ամբողջ իր թղթ բնուորութիւնով: Իսկ ներկայումս գուցէ կան Անանիներ, բայց նոքս անցել են նախապետականութեանը և միշտ կը լինին թող թէև, բայց համակրելի, այն ինչ 60-կան թուականի Միքայէլը ներկայի համար անհասկանալի մէկ շատախօս է, որը եթէ համարձակուի բերան բացանել իր Փրագները արտայայտելու համար, իսկոյն նորան իմարի սխտաբար կը յատկացնեն:

Վերջացնելով յայտնած կարծիքս վերաբերեալ վէլի Մէկ ԶՈՂՁ՝ պիկտային, կ'աւելացնեմ որ գործող անձնաբք այդ պիկտայի մէջ բաժանվում են երկու զատակարգի առաջին կարգին պատկանում են Սարգիս, Սարգիս, Բարբարէն, Ստեփան Կանկելի, միւսին մնացածները հանդերձ խորամանկ Օսէի ծառայող:

Առաջին կարգի տիպերը կենդանի բընական էակներ են, միւսները թև չնուծու են բայց տաղանդաւոր հեղինակի գրչի սակից գոյրս են եկել բնականացրած:

Գ. Չմկիան.

բաւական բանտարկեալները Քաղաքումն էլ բաւական զօրեղ է կոկորդացարը (դիֆտերիա):

«Կարս լրագիրը հաղորդում է, որ կաղզուանում ս. Գրիգորի եպիսկոպոսին, կարսի առաջնորդին, ներկայութեամբ բացուել է հայ օրիորդաց դպրոց 3-ին սեպտեմբերի և այժմ ուսանում են այնտեղ 15 օրիորդք:

Տեղս ժամանել է մի ծերունի քահանայ Տէր-Կարապետ Տաւաշեան, որ ինքը Տաճկաստանցի է, Տրապիզոնի վիճակից Այս քահանայն առաջադրուած է արած, 150 տարի առաջ մահմետականացած հայերից շատերուն, որոնք Տրապիզոնի վիճակումն են, քրքրիտանէպոսը է, շատ աշխատանք է թափել մահաւանդ Սիւրբնի և Կալաֆկա գիւղերում (Եփրատի Ղազարում), թէ եկեղեցեաց և թէ դպրոցները կառուցման համար: Նորա այս բարի գործերն վկայ են Սարգիս, Գէորգ (պապ կաթողիկոս) և իրիման Հայրիկ պատրիարքների, նոյնպէս և Մատթէոս կաթողիկոսի կոնդակներն, որոնք քաջալերում են նրան և օրհնում իւր արդիւնաւոր գործունէութեան համար: Այս քահանայն այժմ ճանապարհորդելով Անապա և Սև ծովի ափերէն անցնելով, ուր բազմաթիւ հայ զաղթականք կան, արել է մի քանի տեղերում մկրտութիւնք և թաղման կարգեր է կատարել առանց քահանայի թաղումների վերայ: Սորա պատմելով երևում է, որ Սև ծովի ափերում Սուլտանի և Անապայի կողմերը գտնվող հայ զաղթականք, որոնք մի քանի հարիւր տուն են, կարօտ են քահանայի և դպրոցի: Հրաւիրում ենք հոգեւոր իշխանութեան բարեհաճ ուղարկելու այս թշուառների վերայ՝ որոնք զրկուած են հոգեւոր և մտաւոր միջնորդութիւնից, որով օր աւուր խորթանում են և ազգութիւնից:

Ինչպէս «Արևիկը» հաղորդում է ազգային ժողովը մի քանի Տաճկահայ վիճակներից հարց է արել, թէ արդեօք նախ կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերութեամբ անմիջապէս յարաբերութիւն ունեցել են ս. Եջմիածնայ պահօրի հետ: Մի քանի վիճակներից պատասխան ստացել է, միայն վանայ վիճակային իշխանութիւնից ոչ մի պատասխան չունի, որոյ պատճառով և կրկնել է իւր հարցը:

Ղաթափլիսից «Նոր-Պարսի» հաղորդում են, որ անտառապետ պ. Կուզմիւրը աշխատում է զիւզաքիներից խել այն հողերն, որոնք վարել են նորա և նոցա հայրերը, պատճառ բերելով, թէ այդ գետինները պատկանում են անտառային տարածութեան: Երբի սորա այնպիսի դաշտեր են անտառների մէջ, որոնք վարելահողեր են եղած ի վաղուց հետէ և անտառների մէջ գտնվելու պատճառով պ. Կուզմիւրը արգելում է նրանց վարելը:

«Կասպից» լրագիրը հաղորդում է, որ Բալախիշէմ կայսրանում երկրաշարժ է եղել: Առաջ լավել է խուճայն և յետոյ ուժգին հարուած, որին հետեւել են էլի երկու աւելի թոյլ հարուածներ:

«Աւակաղն» Շուշից հաղորդում են, որ Ղարաղաղում (Պարսկաստան) Մահմուտ խանը և սորա որդիք Աբու-Սամիտ, Մամէտ-Վէլի խաներն են մի քանի հարիւր հոգուց խումբ կազմելով յարձակվել են ինքը անպաշտպան հայ գիւղերի վերայ և յափշտակել են նրանց, կատարելով ամենաբարբարոս

գործողութիւնք, մահաւանդ կանանց, մանկանց և օրիորդաց վերայ, մի և նոյն ժամանակ սարսափելի 3 տանջանքների ենթարկելով աղամարդոց, տանջանքների որոնք յիշեցնում են հին բարբարոս ժամանակները: Բնակիչներից երեքը մեռել են տանջանքներից, և շատերը ծանրապէս վիրավորվել: Գիւզաքից ուզել են երթալ թարիզ Եսահադէին գանձատելու, միայն նոցա ճանապարհը փակել են: Վերջապէս ոմանք կարողացել են փախչել, իրասխն անցնել և այստեղից հեռագրել թէ հրան Եսահն, թիֆլիզի պարսից հիւպատոսին և թարիզ ս. Աւակաղնին:

«Նոր-Պարսի» հեռագրում են Մոսկվայից, որ երկօրեայ հիւանդութիւնից յետ իւր մահկանացուն կրքել է արժ. հայր Թակոբ Սուրենեանց, ի զաւ սրբաւ իւր հօտին: Իրաւ որ ծանր է ժողովրդեան համար կորցնել իւր արժանաւոր հովիւին: Հայր Յ. Սուրենեանցը հայ եկեղեցականութեան ընտիր անդամներից էր և ուր նա եղել է, ամեն տեղ միշտ սէր և յարգանք վայելած է իւր մտաւոր և բարոյական արժանաւորութեանց պատճառով:

Մեզ հաղորդում են. — Հայոց դերասան պ. Սարգսեանցն իւր փոքրիկ խմբով հոկտեմբերի 23-ին Տիֆլիս քաղաքից սկսում է ճանապարհորդութիւն անելու դէպի Ռուսաստանի հայրենակ քաղաքները ներկայացումներ տալու, թէ ողբերգութիւններ, թէ տրամաներ և թէ կատակերգութիւններ: Պ. Սարգսեանցն իւր հետ ունի սեպհական հաղուտներ զանազան ողբերգութեանց համար: Ներկայացումներ կը տրուին ամեն մէկ քաղաքի մէջ իրեք, առաջին և երկրորդ խմբի օգտին, իսկ երրորդը հայոց տեղական դպրոցներին և կամ բարեկործանակ օգտին: Սարգսեանցի հայոց պիէսաների բնագրութեամբ այս է. Արշակ Բ. հեղ. Բեչիկ. Մեծն Ներսէս. Արայ գեղեցիկ. Հայկ դիւցազն, Սաւուր, վահան, Գոռնակ, Մահ Կիսարու, Սանդուխտ կոյս, Լոյս և խաւար, վարդանանց պատերազմը, Շուշանիկ, Սէրը և Արարութիւնը զոր է պահանջում, Սէնեքերիմ, Նոր կեանքից դրամաներ, Ջաղապարհ, Սպեռեկտայ չորս գործ. Ջահի փոխարէն զոհ, Կոյրի զաւակի, Հեղեղատի ձորը, կամ որքը ու մարդասպանը, Թուղթ խաղացողի կեանքը, Կողպատած փոստ, Նինոյի նշուէլը կամ բռնի ամուսնութիւն, Կախարդուած իշխան, Սուտ բարեկամք, Գերաստանուհի կինը: Կոմեդիաներ: Գօն Գրիգորի, Սկապենիլի դաւաճանութիւնը, Ակամայ բժիշկ, Ունքը շինելու փոխարէն, Գալուկ Յարութիւն, Ալաֆրանկայ, Պէպօ, Խաթաբալայ, Քանդուած օջախ, Մեջին մարդ, Փլատ, Հըրաչը կամ փայղեայ թուր: Կատակերգութիւններ: Մեկ հարմանցու, Տիկիւնը ննջում է, Երկու ծեր սիրահարներ, Բօնպարզնի պանդուր, Փառք Աստուծոյ տեղանք պատրաստ է, Տէրը ծառայ, ծառան տէր, Վայ իմ կորած իրուն ոտիկ, Կրթիկ-կրթիկ, երեք քաջեր, Խենթէրու բժիշկ, Գանապահ, Երկու մտապահուներ, փարիզի կոչակար, Պեաներուրդի կուխարկայ, Պիպոյի Տիգոր, Սէրը բժիշկ է, Բէշիլօյի յիշատակները, Անանուհ կառակ. Երկու քաղցածներ, Մոջիլուր և այլն: Այս վերոյիշեալ պիէսանները պէտք է խաղացուին նախկին լեմերի յարմարութեամբ:

Պատիւ ունիմ Հասուցանելու պատուելի Հասարակութեան գիտութեանը, որ եկել է Վինտերի միակ երևելի թանգարանը (մուզէյ), որ Եւրոպայի ամեն մայրաքաղաքներում Հանդէս է եկած, ինչպիսի են Ս. Պետերբուրգ, Մոսկվայ, Փարիզ, Վիեննայ և Բերլին:

Թանգարանի բացման մասին մանրամասնութիւնք յայտնվին առանձին ափիշանքում:

Թանգարանը տեղաւորվում է Գոլովնսկի պրուպէկտի վերայ պ. Մերկույի տեղում:

ՅԱՅՏՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՆՅԱՍՏԻ (Կապիտան Պետրոս Մաղաթեանց) ԵՐԿՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ընտիր թըթի վերայ մտաւոր ապուում I, II և III մասերը միասին լոյս տեսաւ և արդէն վաճառվում է Բագվում իմ սեպհական տպարանում և թիֆլիզի գրաւաճառանոցներում. գինն է 1 ռ. 20 կ.:

Յանկացողները կարող են գինել 56 տետալ հասցէով. — ВЪ Ваку въ Типографіи Александра Гасабова. 5—30

յօզուտ ձրի ճաշարանի: Ասում են, որ մինչև այժմ ժողոված գումարի քանակութիւնը հասնում է 5000 ռ.:

«Արձագանքին» հաղորդում են, որ պրոֆէսոր Գ. Ղամբարեանցը, Օդեսայի համալսարանից, Մոսկվայի համալսարանի հրատարակած լինելով հոկտեմբեր ամսու 11-ին արաւ իւր առաջին գասարկութիւնն: Նա այնպէս մեկին, պարզ և կենդանի ձևով նկարագրեց իւր աւարկայի՝ քաղաքական դատաստանախօսութեան նշանակութիւնն ու նպատակը, որ այժմանցաւ բուռն ծափահարութեան ներկայ եղող պրոֆէսորներից ու բազմաթիւ ուսանողներից:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՆՆԱՆՆՅ. Հրատարակիչ Է. ԵՆՅԻԱՃՆԱՆՆՅ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի
«Արևիկ» ամսագրի հրատարակութեան № 2 պատկերազարդ զիրքը Ա. Ի. Ն. Ա. Ի. Ո. Ի. Ս. «ՀՍԿԱՅ ՄՐՋԻՒՆ» (Հունձ, ջրեղից, Հակա-Մըջիւնն ու աւազակ ոտակը, Արշաւանք, Երկու զորավար, Կոստայի թագաւորութեան մէջ, մրջինների աղջկային ժողովը, Կովանոցի աւելումը) Գինը 40 կոպէկ է: Փոստի ծախսով 50 կ. Ծախվում է Բ. Եսահադէանի լրագրական գիւղականութեան մէջ, ուր և պահանջատ գտնվում է: Հասցէն. — Тифлис. Газетное агентство. Шавердова.

1884 թի:

Իմ հասցէն. ВЪ Вакаршапъ САРВИՅԻ ԳՆՄՈՒ. Վաղարշապատ Ս. Գնուին.

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Նիւթական միջոցներից զօրի հեղինակները կամ աշխատարկողները իսպառ պիտի հրատարակեն զիրք ձեռք առնելուց եթէ իւրեանց յոյս գրած չը լինէին առատաբար բարերարների օժանդակութեան վերայ, որոնց ձեռնուղիութեամբ շատերը յաջողած են լոյս աշխարհ հանել իւրեանց մտաց ծնունդը. տպագրոց են մեր հայոց գրապարանների մէջ գտնուած հին և նոր հրատարակեալ գրեանց շատերի ձեռագրը պրոջանուած բարերարների առնունքը:

Ես էլ երեք անգամ բազմն ունեցել եմ իմ աշխատարկողների հրատարակութեամբ և այս չարքոք անգամ՝ նոյն վտահուլութեամբ կրկին դիմում եմ այն ամեն բարեմիտ անձանց օժանդակութեան, որք զիտեն յարգել և քնահատել մեր եկեղեցւոյ և ազգի Բարերար հանդիսացող երջանկալիշտակ Գեորգ Գ. կաթողիկոսի շահաւէա ԳՈՐԾԵՐԸ. և զօչցէ լուսութեան փարագուրի տակ մեան եթէ բարերար ձեռներ չ'օժանդակեն ինձ ի լոյս հանելու նորա գործողութեանց ընդարձակ նկարագիրը, որ արդէն պատրաստ է տպագրութեան:

Այս աշխատութիւնս բաղինում է երկու ստուար մասերից. Ա. մասն բովանդակում է իւր մէջ հանդուցիւղ Հայրապետի յօրէ ծննդեան մինչ ցմահ այն ամեն գործերն մանրամասնաբար, որք հաստատուած են Կ. Պօլսոյ Պատրիարքարանի, Ս. Եջմիածնի Սիւնոզի ու Վեհարանի դիւանատանց պատշաճ եալ գրութեանց պատճէններով և նոյն ինքն հանդուցիւղ Հայրապետի օրագրական թերթով կազմեալ օրացոյցների (1848—82) լիւստակարաններով, զորս ի ձեռնին եմ ունեցել: Իսկ Ա. մասի մէջ պատմուած իրողութեանց վերաբերեալ հաստատական գրութեանց պատճէնների բովանդակութիւնքը կրուած են Բ. մասի մէջ իբրև ծանօթութիւն, որք են. զանազան նամակներ, հրովարտանքներ, կոնգրակներ, հեռագրեր, ծրագրեր, կանոնադրեր, հրահանգներ, տեղեկագրեր և այլ հետաքրքիր գրութիւններ:

Առտուի դիմում եմ ազգայնոց օժանդակութեան, բաժանորդագրութիւնը որոշելով երեք կարգ. Ա. 10 ռուբ. վճարող, որ կ'ստանայ 8 օրին. հաշուելով մի օրինակն 1 ռուբ. 25 կոպ. Բ. 6 ռուբ. վճարող, որ կ'ստանայ 4 օրին. հաշուելով մի օրինակն 1 ռուբ. 50 կոպ. Գ. 2 ռուբ. վճարող, որ կ'ստանայ 1 օրին. հաշուելով մի օրինակն 2 ռուբ.:

Գիրքն զինի տպագրութեան կ'արժէ 2 ռ. Բաժանորդաց անուններն կը տպուին զբքի վերջումն: Երբ բաղը ունենամ տպագրութեան ծախսը ծածկելու կ'իսուչափ բաժանորդագին տանալ կը յանձնեմ տպագրութեան, գիրքը կը զարգարուի հեռեկալ պատկերներով՝ կենդանադիպակ մեռելադիպակ պատկեր հանդուցեալ Հայրապետի, Ս. Եջմիածնի Գ. ձեմարանի, Նճարանի, Բիւրականի ամբանոցի, և Ոչականի Ս. Մեսրոպէ եկեղեցւոյ պատկերներ: Իսկ եթէ դժուարանամ որոշեալ քանակութեամբ բաժանորդներ ձեռք բերել, կը խոստանում վերագարձնել վճարողներին իւրեանց վճարած գրամներն:

1884 թի:

ՍՐԱՆԻՈՅ ԵՎԵՂԵՑԻՈՅ ՄՕՑ ԵՐԿՐՈՒ ՓՈՔՐ ՏՆԵՐ Համարաւ 3 և 5 ՏՐՈՒՈՒՄ ԵՆ ՎԱՐՁՈՒ

ՍԱՄՈՒԻ ՏԱԿՅ ԳՈՒՐՍ ԵԿԱԻ «ՏԱՐԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱՁԱՓՈՒԹԻՒՆ» Մասն առաջին Պլանի մէկ փրիս:

Հեղինակութիւն Մոսկվայի Կայսերական Համալսարանի պրոֆէսոր Ա. Կալիգովի թարգմանութիւն երկրաչափ վախտանդ Հասան-Ջալալեանցի: Ծախվում է Տիֆլիսու բոլոր հայ-գրաւաճառների մօտ և թարգմանու լմօտ. հեռեկալ հասցէով. — ВЪ Тифлисѣ, Штабѣ—Кавк. Воен. Округа Поручику Гасапѣ—Джа-лалянцѣ.

Երկրորդ անգամ գրաւաճառանոցի — Զ. Գրիգորեանցի հրատարակութեամբ

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի Բ. ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ «ՀԱՅՈՒՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՑԻՉ» 2 ո ռ ռ օ ռ ք ա ա ռ օ լ ա յ Գ Ա Ս Ա Գ Ի Բ Ք Ը Ե ր կ օ ռ ք տպագրութեամբ (փօփօսաւ թիւնն եր օ լ) Գ Ի Ն Է 60 ԿՕԳԵԿ Գ. Ա. Մարով գնողներին զընու մն կը լինի: